

En dan komt het mooie moment. Je vergeet de lessen dat je wel eens dacht is dat Frans niet echt te moeilijk? Kinderen die je in de categorie 'schuchter' had ingedeeld, blijken ineens zeer onbevangen voor de groep te staan. Die onverwachte dingen, bijzonder woordgebruik, grappige vondsten, maar vooral de leerlingen die ineens een heel andere kant van zichzelf laat zien, ontroeren me hevig. Ik krijg tranen in mijn ogen, het is een soort geluksgevoel. Dat zijn de momenten die ik 'mijn leukste les' zou noemen.'

Als toelichting over het 'waarom' van deze oefeningen, licht Nicole toe dat het belangrijk is om leerlingen bewust te maken van het feit dat ze meer kennen en kunnen dan ze zelf vermoeden. 'Het moet een positieve ervaring voor hen zijn. De leerlingen mogen hierop dus ook niet afgerekend worden', vindt ze. 'De beoordelingsschaal beweegt zich meestal tussen 6 en 9. Het cijfer komt tot stand in samenspraak met de klas. Er wordt gelet op de begrijpelijkheid van het Frans, creativiteit en uitvoering. Het leer-effect voor de klas is weer dat ze leren argumenteren en formuleren. Maar het gaat natuurlijk primair om het rollenspel van de koppels. Hoewel het om een bekende werkvorm gaat (in de methode oefenen ze dit ook regelmatig), leven de koppels zich bij deze vorm toch veel beter in de rol in en tonen ze meer inzet om het goed te doen.'

Op de vraag wat de leerlingen zelf vinden van deze oefeningen, zegt ze: 'Ik wil heel graag weten wat de leerlingen vinden van mijn lessen, dus ieder jaar geef ik hun een evaluatieformulier. Daar kunnen ze hun opmerkingen kwijt over de inhoud van de lessen, de manier waarop ik lesgeef, de wijze van uitleg en dat is ieder jaar weer heel leerzaam. Leerlingen vinden het heel belangrijk dat een docent zijn spullen in orde heeft en dat ze gecorrigeerd werk op tijd terugkrijgen. Soms zijn opmerkingen ook meer persoonlijk. Als iemand schrijft: Ik vind je de laatste tijd behoorlijk chagrijnig, probeer ik dat niet als een belediging te zien, maar als een leermoment voor mezelf. Je moet je dus soms een beetje kwetsbaar durven opstellen.'

Op de vorige bladzijde staat een voorbeeld van een basisdialoog die als uitgangspunt heeft gediend. Twee leerlingen hebben hem uitgewerkt tot het rollenspel *Au voleur!* De dialoog is met behulp van de aantekeningen van de leerlingen gereconstrueerd.

Heeft u ook een 'leukste-les-idee?' Laat het ons weten. Mail, of bel Gerda den Hartog mic@euronet.nl, of telefoon 033 - 463 72 61.

P R A K T I J K

Voor leerlingen in de bovenbouw is het vaak moeilijk om een keuze te maken welk boek ze zullen gaan lezen.

Vaak willen ze eerst iets meer weten over de schrijver of commentaar van een medeleerling horen. Wim van der Gun laat twee leerlingen van de CSG Oude Hoven in Gorinchem een (nep)interview maken met een schrijver: één leerling speelt de rol van de interviewer en de andere leerling die van de schrijver. Dit wordt vervolgens op video opgenomen. De klas kijkt en oordeelt. De opdracht kan vakoverstijgend zijn: te gebruiken bij Nederlands, de moderne vreemde talen, CKV1 en het vak literatuur. Wim van der Gun is docent Engels en raakte via fotografie geïnteresseerd in de onderwijskundige toepassingen van video.

Wim van der Gun

Leerlingen krijgen de opdracht om zelfstandig een schrijver te interviewen waarbij één leerling de interviewer is en de andere leerling de rol van de schrijver speelt. Het interview wordt op video opgenomen. Er komen daarbij verschillende doelstellingen aan bod:

- het oefenen van spreekvaardigheid (het interview wordt in de doeltaal gehouden);
- het raadplegen van bronnen en het verwerken van informatie;
- het vormen en het beargumenteren van een mening over literatuur;
- het leren samenwerken;
- eventueel het uitbreiden van de woordenschat;
- het leren omgaan met audiovisuele apparatuur.

Door de video-opname in de klas te laten zien, krijgen medeleerlingen informatie over wat anderen gelezen hebben. Hierdoor kunnen ze zelf op ideeën worden gebracht.

Vorbereiding

De leerlingen werken in tweetallen. Ze kiezen samen – al dan niet in overleg met de docent – een boek en daarmee ook een schrijver. Het is hierbij van belang om na te gaan of er voldoende aanbod is op het gebied van secundaire literatuur. Informatie is te vinden in literatuurboeken, encyclopedieën, uittrekselboeken, krantenartikelen en

Schrijvers in Beeld

Foto's: Wim van der Gun

(literaire) tijdschriften. Uiteraard kunnen ook elektronische hulpmiddelen als cd-rom en internet ingeschakeld worden.

Het is wenselijk om voor het begin van het eigenlijke werk enkele videofragmenten te laten zien waarin schrijvers aan de tand gevoeld worden over hun recente werk. Belangrijk bij het bekijken van deze fragmenten is de vraag of het geheel voor de kijkers die het boek niet gelezen hebben een goed beeld oplevert, zonder dat er te veel over de plot of het einde van het boek verteld wordt. Als deze vraag bevestigend beantwoord wordt, betekent dit dat de kijker binnen een kort tijdsbestek een redelijk beeld van de betreffende schrijver en zijn werk heeft gekregen.

Het interview

De leerlingen categoriseren bij het bekijken van de videofragmenten de gestelde vragen. Hierdoor krijgen ze meer inzicht in de structuur van een interview. Te onderscheiden categorieën zouden kunnen zijn:

- informatieve vragen betreffende de inhoud van het boek;
- vragen met betrekking tot onderwerpskeuze of thematiek;
- vragen over de relatie tussen de (persoonlijke) realiteit en het werk;
- vragen over de werkwijze van de auteur;
- vragen gericht op beoordeling of evaluatie;

- vragen met betrekking tot het persoonlijk leven van de auteur.

Ook de wijze waarop het interview begint en eindigt, verdient de nodige aandacht en kan leerzaam zijn

De eigenlijke opdracht

Na de les waarin de opdracht geïntroduceerd is en de leerlingen enkele videofragmenten bekeken hebben, spreken ze een termijn af waarbinnen het boek gelezen moet worden. Vervolgens maken ze een afspraak over de rolverdeling. Eén leerling kruipt in de huid van de schrijver, terwijl de andere leerling het interview voor zijn rekening neemt. De leerlingen beslissen hoe ze te werk gaan: ze oefenen alles van tevoren en nemen dan het interview op of de 'schrijver' hoort pas tijdens de opname welke vragen aan hem/haar gesteld worden. Het voordeel van het eerste is uiteraard dat men fouten kan herstellen; het mist echter de charme van het onverwachte en mijn ervaring is dat dat juist de leukste momenten zijn in een interview.

De tijdsduur

Afhankelijk van het niveau van het boek, het leerjaar en de schoolsoort zal men als docent een tijdsduur moeten aangeven. In ieder geval moet alles binnen één lesuur plaatsvinden: opname, opname bekijken en evaluatie. Belangrijk

hierbij is de vraag of het opnemen in de les plaatsvindt. Voor de organisatie in de les is het eenvoudiger om de leerlingen de video-opname van tevoren te laten maken. Hierdoor wordt de rest van de klas niet twee keer met hetzelfde geconfronteerd (de opname en het bekijken) en voor faalangstige leerlingen is het niet zo bedreigend. Kiest men voor de eerste mogelijkheid dan zal men de tijdsduur van het interview moeten beperken tot vijf à zes minuten om het geheel in één les op te nemen, af te draaien en te evalueren. Als de opname buiten de les gemaakt is, mag het wat langer duren. Maar langer dan 10 minuten moet het interview niet duren.

De opname

Bij het opnemen is het verstandig om de volgende technische zaken in acht te nemen:

- gebruik een losse microfoon op een statief die tussen de twee leerlingen staat (dit levert een aanzienlijk betere geluidskwaliteit op dan een opzetmicrofoon);
- test de apparatuur voor het begin van de opname;
- uiteraard staat de camera op een statief. Cameravoering is bij deze vorm niet zo belangrijk;
- bij het opnemen buiten de les is het handig het zo te organiseren dat de apparatuur enige tijd kan blijven staan;
- zorg ervoor dat leerlingen zoveel mogelijk de bediening van de apparatuur voor hun rekening nemen;
- bij het werken met compactsystemen is het verstandig de opname meteen op een normale videoband te zetten. Dit vergemakkelijkt het presenteren.

De evaluatie

De belangrijkste vraag is uiteraard of de leerlingen erin geslaagd zijn om de klas goed te informeren omtrent het boek en de schrijver. Wellicht zullen sommigen het vervolgens gaan lezen. Als de school over een ruim budget beschikt, is het mogelijk om de banden met de interviews in de mediatheek te plaatsen, zodat ook leerlingen van andere klassen zich kunnen informeren. Criteria die een rol spelen bij de beoordeling zijn:

- Niveau waarop de informatieverwerking heeft plaatsgevonden: blijkt uit het bijgeleverde verslag dat de leerlingen zich echt in het onderwerp verdiept hebben?
- Structuur van het interview: was deze duidelijk herkenbaar of kabbelde het maar een beetje voort?
- Taalgebruik: hoe zat het met woordkeuze, uitspraak, grammaticale correctheid etc?
- Levendigheid: was het geheel afwisselend; waren er leuke momenten?

De techniek

Veel docenten zien op tegen het gebruik van video omdat ze bang zijn dat de organisatie te veel rompslomp met zich meebrengt. Natuurlijk is het waar dat het gebruik van videoapparatuur meer werk geeft, maar bij het in acht nemen van de hier volgende punten valt dat toch erg mee.

- De apparatuur moet bedrijfsklaar opgesteld staan.
- Het is handig om net als bij videorecorders de camera verrijdbaar op te stellen.
- De camera op statief is bij ons gemonteerd op een zelf geconstrueerde statiefwagen of dolly.
- We maken geen gebruik van de batterijen, maar van de netspanning. Het is dus plug and play. Hierdoor is het mogelijk leerlingen zonder veel tijdsverlies in een vrij lokaal aan het werk te laten gaan.
- Het is handig om de instructie over de techniek éénmalig te geven aan de leerlingen die met video gaan werken. In het verleden deed ik dat per groepje van twee, hetgeen teveel tijd kostte.
- Laat de leerlingen hun opname meteen overzetten op een VHS-band. Het eventueel afspelen in de les is dan net zo eenvoudig als het vertonen van een andersoortige video-opname.

Ervaringen

In de vorige cursus heb ik het bovenstaande uitgeprobeerd in een 6-vwo klas. Onderdeel van ons eindexamenprogramma is een kort werkstuk waarin de leerling gevraagd wordt om informatie te verzamelen over een schrijver van hun literatuurlijst. De hierboven beschreven opdracht sloot hier naadloos bij aan. De leerlingen kozen uiteraard een schrijver waarmee ze affiniteit voelden, hetgeen resulteerde in leuke videopresentaties. Een leuk moment was bijvoorbeeld een interview met George Orwell die postuum reageerde op kritiek dat het in werkelijkheid toch niet zo gegaan was als hij in 1984 voorspeld had. Orwell pareerde deze kritiek door te stellen dat het door zijn waarschuwing kwam dat alles toch anders gelopen was.

Tot besluit

Het inzetten van de videocamera is naar mijn mening een goed middel om leerlingen zelfstandig met het vak bezig te laten zijn. Ze moeten om te beginnen een boek gelezen hebben van de schrijver. Ze moeten zelf alle informatie verzamelen en vragen samenstellen. Ze oefenen hun mondelinge taalvaardigheid en ze nemen de oefening serieus omdat er een opname wordt gemaakt.